

profesorul a fost participant direct: unirea de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. Deși nu este unica relatare memorialistică din istoriografia românească, referitoare la acest eveniment, totuși este un fragment foarte valoros, autorul relatând, cu mult entuziasm, nu doar desfășurarea propriu zisă a zilei de 1 decembrie, ci și evenimentele anterioare care au dus la decizia istorică a unirii Transilvaniei cu Regatul României, cu deosebire, desfășurarea evenimentelor în Blaj. Alexandru Borza consideră momentul participării la adunarea de la Alba Iulia, drept “cel mai important moment al vieții [...], când am putut vota și eu unirea tuturor românilor [...]” (p. 190). La finalul însemnărilor, profesorul oferă detalii despre contextul în care a fost chemat la Cluj, în prima parte a anului 1919, și despre implicarea sa în procesul de preluare a universității.

În concluzie, inițiativa celor trei editori de a publica manuscrisul memorialistic semnat de Alexandru Borza, este una meritorie, deoarece au reușit, cu succes, să scoată din uitare un personaj fascinant, un mare naturalist, patriot și om de cultură. Un cuvânt de apreciere se cuvine menționat și pentru profesionalismul cu care au “îngrijit” această ediție, pe care au completat-o cu peste 200 de note explicative și cu un Indice Onomastic, la finalul volumului, subscriind, parcă, crezului exprimat de profesorul Borza: “Se pare că toate se pot realiza în lume, dacă făurești un scop al vieții cu toată claritatea, crezând cu fermitate în idealul curat ce ți-ai propus și dacă urmărești cu voință și stăruință neînfrântă realizarea idealului sfânt” (p. 98).

Claudia Septimia Sabău

Emanuel Copilaș, *Integrarea României în sfera de influență sovietică (1944–1947). Perspective internaționale și locale*, Editura Corint, București, 2023, 540 p.

În istoria României, perioada de timp cuprinsă între anii 1944 și 1947 este una marcată de ample și radicale procese de restructurări politice, economice, sociale, culturale și militare care, în plan intern, privind retrospectiv, au echivalat cu o perioadă de perpetuă criză politică. După cum autorul volumului subliniază dintru început, în contra direcției pe care teoria istoriografică dominantă o afirmă în perioada postsocialistă, integrarea României în sfera de influență sovietică petrecută pe parcursul acelor ani a fost un proces complex și multi-dimensional, sinuos, marcat de tatonări, avansuri și replieri ale principalilor actori politici interni și externi, care nu s-a derulat în baza unui plan stabilit anterior de către factorii de decizie de la Moscova. Bibliografia de specialitate

consacrată acestor ani cruciali în ceea ce privește definirea traiectoriei României pentru următoarele decenii este în prezent, ca volum, una copleșitoare: rând pe rând, despre problematica integrării țării noastre în ceea ce ulterior s-a numit Blocul sovietic, au scris istorici români care în perioada comunistă au locuit în țară sau în exil, istorici și politologi români care au scris în perioada postsocialistă, memorialiști și diariști ale căror lucrări au fost tipărite înainte sau după 1989. Extrem de importante pentru înțelegerea evoluțiilor politice interne din acei ani sunt volumele și colecțiile de documente publicate mai ales după 1989, astfel încât, dintr-o perspectivă strict factuală sau evenimentială, lucrurile sunt cunoscute, *în mare*, în clipa de față. Lecturând această multitudine de surse istorice diverse și contradictorii, calitativ și cantitativ inegale, din care periodic citează *in extenso* spre a-și exemplifica sau susține argumentele și interpretările, politologul timișorean Emanuel Copilaș, specialist deja consacrat în istoria radicalismului politic contemporan, reușește o performanță remarcabilă, și anume aceea de a decripta principalele perspective sau linii directoare ale *discursurilor* articulate chiar în acei ani (dar și după, cu diverse ramificații și reîncarnări) atât de către actorii internaționali implicați în procesul transformist (sovietici și occidentali), cât și români (perspectivele Partidului Comunist Român, a partidelor politice “istorice” – Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal și Partidul Social Democrat, ale Casei Regale și ale dreptei extreme). În egală măsură, apelând la concepte și metode de cercetare din sfera științei politice și a altor științe sociale, după ce a parcurs și a interpretat un volum masiv de literatură istorică produsă atât înainte cât și după 1989, autorul reușește să recompună nu doar o imagine complexă și nuanțată a așteptărilor, mizelor, poziționărilor și acțiunilor actorilor politici interni și externi activi în acei ani, cât și, mai ales, o analiză critică a principalelor tipuri de discurs istoriografic care s-au propagat de atunci și până în perioada postsocialistă. Astfel, autorul reușește să deconstruiască un o serie de clișee și mituri istoriografice bine înrădăcinate atât în scrisul istoric cât și în unele zone ale opiniei publice (mitul democrației interbelice *autentic funcționale* românești, mitul “trădării” României de către anglo-americani la Conferința de la Ialta în 1945, mitul celor 1000 de comuniști români existenți la 23 August 1944, mitul Casei Regale ca ultim reazem de rezistență împotriva “bolșevizării” țării etc.) și să ofere răspunsuri convingătoare argumentate, lipsite de accente emoționale sau moralist-culpabilizatoare, la unele dintre întrebările pe care discursul istoriografic dominant de dreapta le-a adresat în România într-o manieră retorică după 1989. Consistentă și amplu documentată bibliografic, solid articulată metodologic și manifestând o atenție deosebită la nuanțe și anumite detalii doar aparent de importanță secundară, lucrarea profesorului Emanuel Copilaș reușește să zugrăvească o imagine vie și complexă a unei perioade în care o lume dispărea și o alta, necunoscută încă

la acea dată, era pe cale de a se naște, distingând nu doar între multiple tonuri de gri, ci mai ales între multiplele distorsionări care au caracterizat discursurile referitoare la problematica integrării României în sfera de influență a Uniunii Sovietice în perioada postbelică.

Felician Velimirovici

Valentin Maier, *Documente privind dezvoltarea rețelei de instituții de învățământ superior (1949–1959)*, Editura Universității din București, București, 2022, 350 p.

Cercetarea trecutului recent antrenează corelarea multiplelor tipuri de surse istorice, de la cele arhivistice, la documente legislative, periodice, memoriile sau mărturiile orale. Publicarea volumelor de documente istorice este importantă deoarece facilitează diseminarea unor surse mai greu accesibile publicului larg. Totodată, apariția volumelor de acest fel permite integrarea informațiilor arhivistice popularizate academic de editor – aflat în ipostaza de cercetător, în cuprinsul studiilor conexe subiectelor documentate.

Volumul alcătuit de Valentin Maier cuprinde o colecție de 110 documente provenite din fondurile Arhivei Facultății de Istorie a Universității din București (AFIUB), Arhivei Ministerului Educației (AMEd), Serviciului Arhivelor Naționale Istorice Centrale (SANIC), Serviciului Județean Galați al Arhivelor Naționale (SJGAN) și Serviciului Municipal București al Arhivelor Naționale (SMBAN). Dezideratul formulat de editor este de a contribui la augmentarea istoriei învățământului superior, de a capta curiozitățile intelectuale ale publicului larg și ale specialiștilor, și nu în ultimul rând, de a impulsiona “aparițiile publicistice similare și dezvoltarea unor noi câmpuri de cercetare” (p. 17).

Documentele sunt precedate de un studiu introductiv, de abrevieri, de o notă asupra ediției și de o listă bilingvă a acestora. Structurarea documentelor este similară, fiecare dintre cele 110 fiind completate de un titlu, de data la care au fost redactate și de sursa arhivistică.

Din punct de vedere tipologic, ele se împart în mai multe categorii, cititorii având posibilitatea de a identifica în paginile volumului: referate, rapoarte, extrase, memorii, note, propuneri, observații, centralizatoare de planuri sau diverse corespondențe.

În general, documentele fac referire la problematici precum: modificarea internă a unor instituții de învățământ superior, pregătirea cadrelor didactice, organizarea specializărilor, secțiilor și catedrelor, școlarizarea în învățământul de partid, baza materială a învățământului superior, reorganizarea sau unificarea